

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntalain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 159/2020 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- hallitusneuvos Mervi Kuittinen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Pasi Leppänen, valtiovarainministeriö
- lakiasiainjohtaja Juha Myllymäki, Suomen Kuntaliitto
- talous- ja strategiajohtaja Miia Äkkinen, Vaasan kaupunki
- talousjohtaja Mari Puhka-Susi, Akaan kaupunki
- kaupunginjohtaja Atte Rantanen, Kemijärven kaupunki
- talousjohtaja Kari Janhonen, Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri
- sairaanhoitopiirin johtaja Seppo Ranta, Kanta-Hämeen sairaanhoitopiiri

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Raaseporin kaupunki
- Haapajärven kaupunki
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- Kuntien takauskeskus
- Kuntarahoitus Oyj

Valiokuntaan on saapunut ilmoitus, ei lausuttavaa:

- Länsi-Pohjan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan kuntalain väliaikaista muuttamista. Kunta voisi hakea valtiovarainministeriöltä alijäämän kattamisaikaan pidennystä nykyisestä neljästä vuodesta kuuteen vuoteen, jos kunta ei covid-19 -epidemiasta johtuvista talouden vaikeuksista johtuen voisi kattaa taseeseen kertynyttä alijäämää laissa säädettyssä määräajassa.

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2020 vp

Lakia sovellettaisiin myös kuntayhtymään.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olisi voimassa 31.12.2025 asti.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Voimassa olevan kuntalain (410/2015) 110 §:n 3 momentin mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Mainitussa 3 momentissa säädettyä alijäämän kattamisvelvollisuutta sovelletaan myös kuntayhtymiin.

Lain siirtymäsäännöksen (148 §) mukaan alijäämän kattamisvelvollisuutta sovelletaan ensimmäisen kerran tilikauden 2015 tilinpäätöksessä taseeseen kertyneeseen alijäämään, jolloin alijäämän tulee olla katettu vuoden 2020 tilinpäätöksessä. Sellaisilla kunnilla, joiden taseen kertynyt alijäämä oli tilikauden 2015 tilinpäätöksessä yli 500 euroa asukasta kohden, alijäämän tulee olla katettu viimeistään tilikauden 2022 tilinpäätöksessä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan kuntalakia muutettavaksi väliaikaisesti siten, että kunta voi hakea valtiovarainministeriöltä alijäämän kattamisajan pidentämistä nykyisestä neljästä vuodesta kuuteen vuoteen, jos kunta ei covid-19-epidemiasta johtuvien talouden vaikeuksien vuoksi voi kattaa taseeseen kertynyttä alijäämää laissa säädettyssä määräajassa. Ehdotettua sääntelyä sovelletaan myös kuntayhtymiin.

Covid-19-epidemian vaikutukset kuntatalouteen ovat huomattavat. Epidemia aiheuttaa kunnille menojen kasvua ja vero- ja maksutulojen vähentymistä. Menojen kasvu ei kohdennu kaikilta osin pelkästään vuoteen 2020, vaan vaikuttaa kuntien ja sairaanhoitopiirien talouteen kauemmin, myös vuonna 2021. Vaikka valtio kohdistaa kuntatalouteen merkittäviä tukitoimenpiteitä, epidemia voi vaikuttaa yksittäisten kuntien mahdollisuuksiin kattaa alijäämä säädettyssä määräajassa. Esityksen perustelujen mukaan vaikutukset kuntayhtymien talouteen voivat heijastua jäsenkunnille mahdollisen lisälaskutuksen lisäksi myös varautumisena jäsenkunnan kirjanpidossa osuuteen kuntayhtymän alijäämästä.

Hallintovaliokunta toteaa väliaikaisen lainmuutoksen olevan tarpeellinen. Määräajan pidennyksellä voidaan tuoda joustoa hankalaan tilanteeseen, ja kunta voi jaksottaa alijäämän kattamiseksi tarvittavat toimenpiteet pidemmälle ajalle ja tasapainottaa omin toimin talouttaan ilman käynnistettyä arviointimenettelyä. Kahden vuoden pidennys vaikuttaa selvityksen perusteella tarkoituksenmukaiselle. Valiokunta pitää myös ehdotettua hakemuserusteista menettelyä perusteltuna. Määräajan pidentäminen on näin mahdollista kohdentaa kaavamaisempia ratkaisuja paremmin pandemian talousvaikutuksiin ja niille kunnille ja kuntayhtymille, joiden talouden tasapainottaminen voimassa olevan sääntelyn mukaisesti on vaikeutunut tästä syystä.

Ehdotuksen mukaan hakemukseen tulee liittää selvitys covid-19-epidemiasta kunnalle aiheutuneista taloudellisista vaikutuksista ja suunnitelma talouden tasapainottamiseksi toteutettavista

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2020 vp

toimenpiteistä. Esityksen perustelujen mukaan taloudellisia vaikutuksia voidaan kuvata esimerkiksi vertaamalla tuottoja ja kuluja aikaisempien vuosien taloutta koskeviin vastaaviin tietoihin. Pidennetyn alijäämän kattamiskauden ajan kunnalla on myös velvoite raportoida valtiovarainministeriölle talouden tasapainottamiseksi tarvittavien toimenpiteiden onnistumisesta. Toimintaker-
tomuksessa on esitettävä selvitys toimenpiteiden toteutumisesta ja riittävydestä tilikaudella. Ehdotuksen mukaan selvitys on toimitettava valtiovarainministeriölle tilikautta seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

Lain ehdotetaan olevan voimassa vuoden 2025 loppuun. Valiokunta pitää tätä perusteltuna, koska epidemian jatkumisesta ei ole saatavissa yksiselitteistä tietoa ja vaikutukset kuntatalouteen voivat jatkua useana vuotena. Viimeisen kerran kattamiskauden pidentämistä voisi hakea vuonna 2025, jolloin kunta voi hakea 2025 päättyvän ja 2026 päättyvän kattamiskauden pidentämistä.

Laki on esityksen perustelujen mukaan tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Valiokunta toteaa lain nopean voimaantulon olevan välttämätöntä, jotta mahdollistetaan kunnille ja kuntayhtymille alijäämän kattamisajan pidentämisen hakeminen siten, että pidempi kausi voidaan huomioida jo vuoden 2021 talousarviossa ja kuntalain 110 §:n mukaisesti taloussuunnitelmassa alijäämän kattamisessa päätettävissä toimenpiteissä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 159/2020 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 17.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Jussi Halla-aho ps
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowicz kok
varajäsen Mari Rantanen ps

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2020 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne